

legintenzívebb részét kutattuk. Településszerkezeti következtetéseket nem lehetett levonni, azonban világos, hogy többrétegű, több periódusú településről van szó. Többségében középkori/késő középkori leletanyag került elő, de néhány objektum Árpád-kori kerámiát tartalmazott. A kerámia zöme, főként a felszínen gyűjthető anyag, a 14–15. századra keltezhető.

MIKLÓSITY SZÓKE MIHÁLY

100. Dabas, Templomdomb, Fertályos-földek

(Pest megye) Kö

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága 2007. november 27. és december 21. között végzett megelőző régészeti feltárást a lelőhelyen (Hrsz.: 2362/6, 8). Ugyanitt július 13–31. között a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat próbafeltárást folytatott. Akkor 66 objektumot dokumentáltak, a sorszámozást mi 67-től folytattuk. Év végéig mintegy 320 régészeti objektumot tártunk fel. Ezek legnagyobb része változó mélységű, kerek, méhkas alakú gödör volt. Többnek az oldalát és alját agyaggal kitapasztották. Betöltésük szinte kivétel nélkül erősen hamus, többrétegű, mesterséges volt. Gyakoriak voltak bennük a fémleletek (sarló, kulcsok, szögek, övcsatok zabla, patkó), csonteszközök (csontkorcsolyák, festett, faragott csontlapok) és kőeszközök (fenő-, őrlőkövek). A lakóobjektumok csoportokban helyezkedtek el, földfelszín alá mélyedő alapterületük 3–4×8–10 m. A keményre döngölt, taposott, vastag, sárga agyagpadlón égett gerendanyomokat, ép edényeket (fazekat, szilkét, palackot), a hamus betöltésben háztartási kellékeket (késeket, kanalat, orsógombot) és mezőgazdasági vas eszközöket (sarlót), bronzvereteket találtunk. A hamus betöltésű objektumok, az in situ megfigyelt leletek és a gazdag fémanyag alapján feltételezhetjük, hogy a település tűzvészben pusztult el. A kerámiaanyag alapján az általunk vizsgált településrészletet a 13–14. századra keltezhetjük. Kézikorongolt és gyorskorongolt edényeket egyaránt találtunk. A korai időszakra a kettős tagolású peremek és a bekarcolt csigavonalas díszítés jellemző, míg a későbbire a galléros és lekerekített peremtípus, hornyolt díszítéssel. A négyzetes alaprajzú, ácsolt szerkezetű, 5 m-es mélységig kibontott kútból és a házakból nagy mennyiségű asztali kerámia (pohár, szilke, festett kancsó, palack) származott. Szórványként került elő egy 14. század végi velencei aranydukát.

Munkatársak: Farkas Zoltán, Szeredi Anna régészek; Susits Diana régészhallgató; Liebhaber Réka, Márkus Balázs, Szabó Zsanett, Szécsényi Zoltán, Szrnka Attila régésztechnikusok.

RÁCZ TIBOR ÁKOS

101. Dalmand határa

(Tolna megye) Ő, Ró, Kö

2007. január 13-án célzott terepbejárást végeztünk a település több pontján.

Felsőleperd-puszta: Ismét bejártuk a lelőhelyet, sikerült pontosítanunk a faluhely kiterjedését a szántásban. Középkori cserepeket a légi felvételen jelentkező foltok környékén gyűjtöttünk, az erdősávtól (és a templomtól) D-re. A lelőhelyen egy kőbaltatöredéket és egy magkövet is találtunk, amely a közeli őskori lelőhelyről kerülhetett ide.

Kőkúti-major: Egy Wosinsky Mór által Dalmand határában említett középkori templomot kerestünk, ahol Fröhlich Róbert a 19. sz. végén ásatást is végzett (bizonyosan római korinak tartva az épületet), amelynek során „2 bronzfigurát s egy feliratos harangdarabot talált”. Az egykori Kőkúti-major helye Dalmand szélétől ÉK-re kb. 0,5 km-re található, a közelében eredő Türi-víz É-i partján. A major helyétől DNy-ra, a patak D-i felén fekvő, ÉNy felé benyúló földnyelv közepén, nagy területen szétszántva, közepes sűrűségben apróra tört vegyes téglá- és kötörmelék található. A téglák között sok volt a római téglatöredék, amelyek vélhetőleg a közeli Iovia épületeiből kerültek ide (egyetlen szürke római cserép is előkerült). A falu neve bizonytalan.

Petőfi u.: Bertók Gábor 2000-ben légi fotón jelentkező objektumok terepen történő ellenőrzése során késő középkori cserepek mellett kő- és téglatöredékeket talált Dalmand belterületének DNy-i sarkában; az enyhén kimagasló, 20×10 m-es, intenzívebb részt elpusztult templomnak tartotta.¹⁵ Újra azonosítottuk az épületet: a Petőfi utca végétől D-re kb. 100 m-re, az É-D irányú villanyoszlopsortól Ny-ra kb. 20 m-re igen intenzíven főleg kő- és kevesebb téglatörmelék jelentkezett a szántásban, meszes habarcsdarabok kíséretében. A villanyoszlop tövében rengeteg, a szántásból kihordott, főleg római eredetű építőanyagot találtunk, köztük pl. 3 téglasor-szélességű faltömböt is. Ezek – a környék középkori templomhelyeihez hasonlóan – valószínűleg Iovia területéről kerülhettek ide. A lelőhely középkori falunévvel való azonosítása nem megoldott.

Munkatárs: Szabó Máté (PTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

102. Dávod, Bocskai út vége

(Bács-Kiskun megye) B, Sza

2007 novemberében a Baja–Hercegszántó 51. sz. út rehabilitációjához készített örökségvédelmi hatástanulmány részeként régészeti terepbejárást végeztem az útfejlesztés egyes szakaszain. Ennek során tudtam megfigyeléseket tenni a lelőhelyen. A 2005-ben célzott régészeti terepbejárás során előkerült – részben a 3. sz. lelőhellyel összefüggő – lelőhely az 51. sz. közlekedési út bal oldalán található. A felszín kint jártunkkor szántott volt, jó látási viszonyokat nyújtott. A területen mintegy 250–300 m-es sávban szétszóródva jelentős mennyiségű

¹⁵ Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2000. Budapest, 2003. 123–124.

kerámiát gyűjtöttünk, melyek túlnyomórészt bronzkoriak, de akad köztük néhány szarmata töredék is. Az őskori és szarmata település a környezetéből határozottan kiemelkedő egykori vízfolyás É-i magaspártján, egy nagyjából Ny–K-i irányba húzódó dombháton fekszik. A lelőhelyet az 51. sz. főút és a 182+445,10 km-szelvényben balról csatlakozó földút kettévágja. Nem zárhatjuk ki, hogy a 7. sz. lelőhely összefügg a Dávod 3. sz. 1975 óta ismert régészeti lelőhellyel (Bocskai út 17.), amelyet most fedettsége miatt bejárni nem tudtam.

F. LAJKÓ ORSOLYA

103. Debrecen, Alma utca (Papp-tanya)

(Hajdú-Bihar megye) B

2006 novemberében Madar Miklós helyi lakos a birtokában lévő, általa bronzkorinak tartott tárgyakat hozott restaurálásra a Déri Múzeumba. A beérkezett leletekről kiderült, hogy Debrecen DK-i határában fémkeresőzés során egy csomóban találta. A restaurálást követően a múzeum megvásárolta a leletegyüttest és az a Régészeti gyűjteménybe került. Nagy valószínűséggel egy késő bronzkori bronzkincs került elő. A találó meg tudta jelölni a pontos előkerülési helyet, ahol hitelesítő ásatást végeztünk 2007. január 10-én.

A lelőhely Debrecen DK-i részén (Lenc-telep) lévő Alma utca meghosszabbításaként folytatódó földút K-i oldalán, attól 200 m-re, egy belvízelvezető csatornától D-re lévő földháton (a Kondoros magaspártján), a Szilágyi- és Papp-tanyák között található. A környéken tartott első terepszemle során a depó találási helyétől D-re 300 m-re lévő, részben beerdősített domb géppel lehumusztolt oldalában településre és fémművességre utaló nyomok (kerámiatöredékek, égett folt; bronztárgyak töredékei, bronzöntecsek és öntőcsapok) kerültek elő. A fémkeresőzés során kiásott „rablógödör” köré egy téglalap alakú (2×3 m) szelvényt nyitottunk, melyet K-i irányban a műszer jelzéséhez igazodva kb. 1,3 m-rel megnagyobbítottunk.

A hitelesítő szelvényben jól dokumentálhattuk a fémkeresőzés során ásott rablógödör helyét, valamint a bronzdepó tárgyait tartalmazó edényt is, mely apró darabokra tört, viszont jól rekonstruálható volt. A kinyitott szelvény alján jól láthatóan kirajzolódtak a szántás nyomai, melyek iránya megegyezett a leletek szóródásának irányával. Tekintettel arra, hogy a depó gödre mindössze az altalaj és a humusz váltásának határáig mélyedt le, biztosra vehető, hogy a leletegyüttest a mezőgazdasági művelés bolygatta, húzta szét. A hitelesítő szelvényben a depót magába foglaló füles fazékkal együtt 17 leletet azonosítottunk be in situ.

Korábban, a találótól a múzeumba került kollekción 6 darabot tartalmazott. Ezenkívül a leletegyütteshez tartozhat a bontás során szórványként kikerült és a szelvény környezetében fémkeresővel talált 15 db bronztárgy is. Így feltételezhető, hogy összesen 22+15 (?) db tárgyat tartalmazott a raktárlelet.

A depó előkerülési helyének 50 méteres környezetében végzett fémkeresős vizsgálat során más korszakok fémtárgyai is napvilágra kerültek: 3 élű szkíta bronz nyílhegy, 2 db római ezüstpénz, honfoglalás kori bronzveret, középkori érem, 2 db római császárkori bronzfibula töredéke (az egyik bronz, a másik bimetal – vas tűvel és rugóval) egyéb recens bronztárgyak.

A depó összetételét tekintve különböző méretű, súlyú és formájú öntecsekből, töredékes bronztárgyakból (lándzsahegy, karperecek, rúdszerű eszközök töredékei, sarlótöredékek, fűrészlap-töredékek, tekercs) és rontott öntvényekből (tokos balták) áll. Ez alapján okkal feltételezhető, hogy beolvasztásra, újraöntésre szánt tárgyakból álló raktárlelet.

Keltezését tekintve a lándzsahegy és a két tokos balta szolgál megbízható támpontként. Ezek alapján a Reinecke BD periódusra, az ópályi horizontra datálhatjuk.

Munkatársak: V. Szabó Gábor (ELTE Régészettudományi Intézet) és Liviu Marta (Muzeul Judetean Satu Mare) régészek, valamint László Attila fémrestaurátor, Tóth Mihályné, Tóth Miklós és Bacskai István technikusok.

DANI JÁNOS

104. Debrecen, Hatvan utca 39.

(Hajdú-Bihar megye) Kk, Kú

2007. április 2–3-án megelőző régészeti feltárást végeztünk az építési telken. A korábban itt álló házak építésekor a pincék kiásával megsemmisíthették a régészeti objektumok egy részét, így csak egy kb. 100 m²-es területen voltak bolygatatlan régészeti jelenségek. A lelőhelyen hét középkori és kora újkori gödröt tártunk fel. A kerámiaanyag nagy része világosbarnára, vagy vörösre égett fazekak töredéke, de találtunk valószínűleg Gömörből származó fehér edények maradványait is. Az állatcsontok nagy része szarvasmarhától származik, de előkerült disznó-, juh- és lócsont is. A fémtárgyak közül kiemelkedik egy összehajtott bronzlemez, amelynek funkcióját talán a restaurálás után lehet megállapítani. Az előkerült leletanyag jó keresztmetszetét adja a 15–18. századi debreceni fazekasságnak.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

105. Debrecen, Piac utca 57–61.

(Hajdú-Bihar megye) Á, Kö, Kú

A területen tömbrehabilitáció miatt több lépcsőben megelőző feltárásokra volt szükség. Az első ütemben 2007. október 3–19. között, míg a másodikban november 5–16. között dolgoztunk. Összesen 347 m²-t tudtunk feltárni. Az 5 m vastag, újkori, törmelékes feltöltés alatt, gyakorlatilag a talajvíz szintjén 30 régészeti objektumot tártunk fel. Egy esetleg Árpád-kori gödör mellett az objektumok különböző méretű tárológödrök, cölöplyukak, és egy kút középkoriak vagy kora újkoriak voltak. A lelet-